

İKİNCİ DAİRE

AYDOĞAN VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 30441/08, 35835/08, 36481/08, 36482/08,
36483/08, 36484/08 ve 36485/08)

KARAR

STRAZBURG

8 Şubat 2011

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tâbi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan 30441/08, 35835/08, 36481/08, 36482/08, 36483/08, 36484/08 ve 36485/08 no’lu davaların nedeni Erkan Aydoğan, Selaattin Demir, Nurettin Kılıçdoğan, Halil Ketten, Binali Güney, Hüseyin Babayiğit ve Atilla Yılmaz adlı yedi T.C. vatandaşının (“başvuranlar”) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (“AİHM”) 2 Haziran 2008 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (“AİHS”) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurulardır.

Başvuranlar, AİHM önünde İstanbul Barosu avukatlarından F. Saygılı ve O. Durmaz tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Başvuranlar Türk vatandaşı olup suç işleme, mülkiyete zarar verme, haksız kazanç elde etmek için çalışma hakkını baskı ile engelleme ve sendikal hakların kullanımını engellemeye yönelik bir örgüt kurdukları şüphesiyle yakalanıp tutuklanmışlardır. 6 Haziran 2008 tarihinde tahliye edilmişlerdir. Yakalanma tarihleri, tutuklama karar tarihleri, iddianamelerin sunulduğu tarihler, tutukluluk süreleri, yargılama süreleri, tahliye tarihleri ve tutukluluk halinin devamı için gösterilen gerekçelere ilişkin ayrıntılar, ekte belirtilmiştir.

HUKUK

I. BİRLEŞTİRME

AİHM, konularının benzer nitelikte olması nedeniyle başvuruların birleştirilmesini uygun bulmaktadır.

II. AİHS’NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar AİHS’nin 5/3 maddesine dayanarak tutukluluk süresinin haddinden fazla uzun olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca AİHS’nin 6/2 maddesine dayanarak, çok uzun süre tutuklu kaldıklarından, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. AİHM sözkonusu şikâyetlerin 5/3 maddesi bağlamında incelenmesini uygun görmektedir.

Başvuranlar AİHS’nin 5/4 ve 13. maddelerine dayanarak uzun tutukluluk sürelerine itiraz edebilecekleri bir iç hukuk yolu bulunmadığını savunmuştur. AİHM, sözkonusu şikâyetin sadece 5/4 madde bağlamında incelenmesini uygun görmektedir.

Başvuranlar, son olarak AİHS’nin 5/5 maddesine dayanarak, iç hukukta AİHS’nin 5/3 ve 5/4 maddelerinin ihlali nedeniyle tazminat elde edebilecekleri bir yol bulunmadığını öne sürmüştür.

A. AİHS'nin 5/3 maddesi

Hükümet, başvuranların tutukluluğunun, suç işlemiş olduklarına dair makul şüphelere dayandığını ve tutukluluğun yetkili makam tarafından, yürürlükteki mevzuatın gerekleri çerçevesinde belli aralıklarla özel bir titizlikle gözden geçirildiğini savunmuştur. Başvuranların üzerine atılı suçların ciddi nitelikte olduğuna ve tutuklu bulunmalarının suç işlenmesinin önlenmesi ve kamu düzeninin korunması açısından zorunlu olduğuna işaret etmişlerdir.

Başvuranlar bu görüşe itiraz etmiştir.

AİHM başvuranların tutukluluğunun 20 Kasım 2007 tarihinde başlayıp 6 Haziran 2008 tarihinde sona erdiğini, dolayısıyla 6 ay sürdüğünü kaydeder.

AİHM, başvuranlara isnat edilen suçun niteliği dikkate alındığında, tutuklu kaldıkları sürenin aşırı olmadığını gözlemler (bkz. *Ateş – Türkiye*, no. 2694/06). Dolayısıyla söz konusu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, AİHS'nin 35/3 ve 35/4 maddeleri uyarınca reddedilmelidir.

B. AİHS'nin 5/4 maddesi

Hükümet, başvuranların CMUK'un 297 ve müteakip maddeleri ya da CMK'nın 104/2 maddesi uyarınca tutukluluk haline itirazda bulunma imkânlarının olduğunu ifade etmiştir. Hükümet ayrıca, CMK'nın 101/5 maddesi uyarınca tutukluluklarının yasaya uygunluğuna itiraz edebileceklerini savunmuştur.

Başvuranlar iddialarında ısrarcı olmuştur.

AİHM, Türkiye'de tutuklu yargılamaya itiraz imkânlarını daha önce incelemiş ve Hükümetin, atıfta bulunduğu hukuk yolunun sanıklar için gerçek anlamda çekişmeli bir usul sunduğunu kanıtlayamadığına karar vermiştir (bkz. *örneğin Koştı vd. – Türkiye*, no. 74321/01; *Şayık vd. – Türkiye*, no. 1966/07, 9965/07, 35245/07, 35250/07, 36561/07, 36591/07 ve 40928/07; *Yiğitdoğan – Türkiye*, no. 20827/08).

AİHM, somut davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delilin Hükümet tarafından sunulmadığı kanaatindedir.

AİHM, yukarıda belirtilen hususlar ışığında AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

C. AİHS'nin 5/5 maddesi

Hükümet, Türk hukuk sisteminin, iddiaların aksine başvuranlara icra edilebilir tazminat hakkı sağladığını savunmuştur. Bu bağlamda başvuranların, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesini takiben yeni CMK'nın 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunabileceklerini belirtmiştir.

AİHM, AİHS'nin 5/5 maddesinin, 5. maddenin 1, 2, 3 veya 4. paragraflarına aykırı şartlarda bir özgürlükten mahrum bırakma söz konusu olduğunda tazminat talep edilebilmesi halinde yerine gelmiş sayılacağını hatırlatır (*Wassink – Hollanda*, A Serisi no 185-A).

Dolayısıyla 5. paragrafta öngörülen tazminat hakkı, önceki paragraflardan birinin ihlal edildiğinin ulusal bir makam ya da AİHM tarafından tespit edilmiş olmasını gerektirmektedir (bkz. *Saraçoğlu vd – Türkiye*, no. 4489/02).

AİHM, somut davada başvuruların tutukluluğun yasaya uygunluğuna itiraz edebilme haklarının ihlal edildiğini tespit ettiğini hatırlatır. Dolayısıyla, AİHS'nin 5/5 maddesi uygulanabilir durumdadır. O halde bu davada, Türk hukuk sisteminin, AİHS'nin 5. maddesinin ihlali nedeniyle başvuranlara icra edilebilir tazminat hakkı tanıyıp tanımadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

AİHM, CMK'nın 141/1 maddesinde öngörülen hukuk yolunun başvuranlara, AİHS'nin 5/4 maddesine aykırı şekilde özgürlüklerinden mahrum bırakılmaları nedeniyle, 5/5 maddesinin gerektirdiği üzere icra edilebilir tazminat hakkı sağlamadığını gözlemler.

Dolayısıyla AİHS'nin 5/5 maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 6/1 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 6/1 maddesine dayanarak haklarında yürütülen yargılamanın makul süre kriterine uygun olmadığını, 13. maddeye dayanarak ise sözkonusu uzun yargılamaya itiraz edebilecekleri bir iç hukuk yolu bulunmadığını ileri sürmüştür.

AİHM, sözkonusu şikâyetleri incelemiş ve elinde bulunan deliller ışığında bunların AİHS ve Protokollerinde güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin ihlalini ortaya çıkardığını tespit etmemiştir. Dolayısıyla sözkonusu şikâyetlerin, AİHS'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmaları nedeniyle reddedilmeleri gerekmektedir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuranların her biri 3,000 Euro maddi, 10,000 Euro manevi tazminat talep etmiş; Hükümet taleplere karşı çıkmıştır.

AİHM, tespit edilen ihlal ile talep edilen maddi tazminat arasında illiyet bağı kuramamaktadır; bu nedenle talebi reddeder. Ancak başvuruların her birine 1,200 Euro manevi tazminat ödenmesini uygun bulmaktadır.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranların her biri, avukatlık ücreti için ayrıca 3,540 TL (yaklaşık 1,796 Euro), yargılama masraf ve giderleri için ise 400 TL (yaklaşık 203 Euro) talep etmiş; Hükümet taleplere karşı çıkmıştır.

AIHM'nin içtihadına göre bir başvuran, ancak masrafların gerçekten ve gerektiği için yapıldığını ve miktarın makul olduğunu kanıtlanmış ise bunları geri almaya hak kazanmaktadır. AIHM, sözkonusu davada, elindeki bilgileri ve yukarıdaki ölçütleri göz önünde bulundurarak bu başlık altındaki tüm masrafları karşılamak üzere başvuranların her birine 500 Euro ödenmesini uygun bulmaktadır.

C. Gecikme faizi

AIHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AIHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuruların birleştirilmesine;
2. Başvuranların tutukluluklarına itiraz edebilecekleri bir hukuk yolu olmadığı ve bu şikâyet bağlamında icra edilebilir tazminat elde etme haklarının bulunmamasına ilişkin şikâyetlerin kabuledilebilir, başvurunun kalan kısmının ise kabuledilemez olduğuna;
3. AIHS'nin 5/4 ve 5/5 maddelerinin ihlal edildiğine;
4. (a) Savunmacı devletin başvuranlara, AIHS'nin 44/2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Türk Lirasına çevrilmek ve uygulanabilecek tüm vergilerden muaf tutulmak üzere:
 - (i) Her bir başvurana 1,200 (bin iki yüz) Euro manevi tazminat;
 - (ii) Her bir başvurana 500 (beş yüz) Euro yargılama masrafı ve giderleri ödemesine;
- (b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten ödemenin yapılmasına kadar geçen süre için, sözkonusu meblağlara, Avrupa Merkez Bankası'nın anılan dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklemek suretiyle belirlenecek basit faiz uygulanmasına;
5. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AIHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları uyarınca 8 Şubat 2011 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

AYDOĞAN VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE KARARI

EK

Başvuru no.	Başvuran	Yakalanma tarihi	Tutuklama kararının tarihi	İddianame tarihi	İlk derece mahkemesi karar tarihleri	Tutuklama ya da tutukluluk halinin devamına yapılan itirazlar	Tahliye tarihi	Tutukluluk ve yargılama süreleri (dava dosyasına göre)	Tutukluluğun devamı için sunulan gerekçeler (dava dosyasına göre)
1-30441/08	Erkan AYDOĞAN	20/11/2007	23/11/2007	27/03/2008	Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde Derdest (E: 2008/133)	1. İtiraz tarihi: 29/11/2007 Ret tarihi: 30/11/2007 2. İtiraz tarihi: 28/01/2007 Ret tarihi: 01/02/2008 3. İtiraz tarihi: 21/02/2008 Ret tarihi: 28/02/2008	06/06/2008	6 ay (tutukluluk) 3 yıl (yargılama)	Başvuranlar ilk duruşmada tahliye edilmiştir.
2-35835/08	Selaattin DEMİR								
3-36481/08	Nurettin KILIÇDOĞAN								
4-36482/08	Halil KETEN								
5-36483/08	Binali GÜNEY								
6-36484/08	Hüseyin BABAYİĞİT								
7-36485/08	Atilla YILMAZ								